

Het belang van rederijkers

Peter Smit en Robert van Elst bij het blazoen van de Monsterse Rederijkerskamer in De Noviteit.

Rederijkerskamers waren, vrij vertaald, clubs van dichters en debaters. Eerst redelijk volks, later behoorlijk literair elitair en maatschappijkritisch. Bijna elk Westlands dorp kende rederijkers, óók Monster. Hun blazoen hangt sinds kort in De Noviteit.

RIEN VAN DEN ANKER

Het waren in het begin, zegmaar in de 15de eeuw, vooral besloten genootschappen, actief in een tijd van (godsdienst)oorlog, Spaanse bezetting en opborrelend Oranjenationalisme. Ze waren plaatselijk en hielden hun eigen bijeenkomsten, in kroegen of in schuren. En het was 'ons kent ons'. Niet iedereen mocht meedoen.

„Zo'n Rederijkerskamer was in het begin helemaal niet elitair. Sterker nog: ze waren behoorlijk volks. In De Lier had je bijvoorbeeld gewoon de smid en de timmerman als leden, al waren dat wel gezaghebbende middenstanders. Maar het waren vooral allemaal verhalenvertellers en dichters die hun werk aan elkaar voordroegen", vertelt directeur Peter Smit van het Historisch Archief Westland.

Soms was de toon grappig, soms ernstig. Soms was er, net als bij minstrelen, begeleiding met snaarmuziek. In eerste instantie waren die bijeenkomsten, en dus ook de gedichten en voordrachten, religieus getint. Later werden ze meer seculier, maatschappelijk en VVV-achtig promotioneel over hun dorp.

Nergens is er volgens Smit iets teruggevonden van schalks- of schuinigheid, maar dat zal zeker wel zijn voorgekomen. Het waren immers ook feesten onder vrienden. Met de kroeg - en dus drank - vaak nabij. Een bewijs daarvan is de uitdrukking 'Rederijker Kannenkijker', verwijzend naar fors drankgebruik.

Rederijkers kwamen (on)geregeld bij elkaar of nodigden andere clubs uit voor wedstrijden. Die konden lang duren; in Gent soms wel 23 dagen. Dat is langer dan alle huidige zomerse Westlandse dorpsfeesten bij elkaar opgeteld.

Beker

Het mooiste en best voorgedragen gedicht leverde al gauw een zilveren beker op en, belangrijker, een kan wijn. Het beste toneelstuk 'verdiende' drie zilveren schalen en een lauwerkrans. En dan was er ook nog de prijs voor de nar die de toeschouwers het hardst kon laten lachen. Rederijkersfeesten waren er vooral in de 15de, 16de en 17de eeuw. Later zijn de meeste kamers

omgevormd tot toneelverenigingen.

In de laatste anderhalve eeuw werden Rederijkerskamers elitair, meer literair. Er kwamen strenge regels over dicht- en taalvormen. Een refrein mocht niet meer, maar móest. Alleen meer geleerde mensen wisten in dat woordenland overeind te blijven.

Voor na het verdwijnen van de katholieke Spaanse overheersers raakten de rederijkers minder religieus, werden ze meer maatschappijkritisch, zelfs politiek. Dit tot ongenoegen van het inmiddels onafhankelijke Nederlandse gezag.

„De Rederijkerskamers zijn erg belangrijk geweest voor de brede vorming van de eigen mening onder burgers. Maar ze waren ook belangrijk voor de ontwikkeling van het publieke debatteren en de assertiviteit van de bevolking. Dat gebeurde dan wel binnenskamers, maar die kennis werd later buiten ook gebruikt", aldus Smit.

Als voorbeeld noemt hij dat in Naaldwijk ooit zo'n rederijkerswedstrijd is verboden, omdat de gezaghebbers in de 16de eeuw niets moesten hebben van allerlei in hun ogen opruiende bijeenkomsten.

Eigen kamer

Opmerkelijk - zeker omdat Westland anno 2018 geen bijzonder culturele, literaire regio is - is het feit dat destijds vrijwel elk dorp zijn eigen Rederijkerskamer had. In Monster heette die de Blauwe Wijngaertran-cken, in Honselersdijk De Lauwerierspruit, in De Lier De Hofbloemkens, in Poeldijk De Terwebloem en in Wateringen De Geele Meerbloem.

In Naaldwijk waren er zelfs drie: De Jerichoos Roos, De Cederboom en De Andieviebloem. Zelfs Ter Heide

kende zijn eigen Blauwe
Lavendelbloem. In Schipluiden
bestond Het Rosmareijn, in
Maasland De Olyvenboom, in Den
Hoorn De Hoornbloem en Delft had
De Rapenbloem.

De enkele nog bestaande
Nederlandse Rederijkerskamers
zijn tegenwoordig gewone
gezelligheidsverenigingen. Zij
bestaan vooral in Groningen,
Friesland, zuid-Nederland en vooral
in Vlaanderen.

Een rederijkersvorm bestaat in
Duitsland, waar bij
carnavalszittingen een redenaar
(büttenredner) meestal in dialect
gerijmde teksten voordraagt. Dat
gebruik komt deels van het
middeleeuwse rügerecht, waarbij
burgers ongestraft de overheid
mochten bekritisieren. In Nederland
heet dat tijdens carnaval
buutreednen.